

Muxtar Auezovun “Abay yolu” romanının janr və məzmun xüsusiyyətləri

Könül Əliyeva

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: eliyevpervin1@gmail.com

Annotasiya. Muxtar Auezov XX əsr qazax ədəbiyyatının böyük yazıçılarından biridir. Çoxsahəli yaradıcılığa malik olan yazıçının yaradıcılığında “Abay yolu” romanı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Roman həm ideya-məzmun, həm də dil-üslub baxımından diqqəti cəlb edir. “Abay yolu” qazax xalqının və Abay Kunanbayevin həyatını özündə əks etdirən bir həyat epopeyasıdır. Muxtar Auezov qazax xalqının keçmiş tarixini, mədəniyyətini öyrənmək məqsədilə çoxlu mütləq etmiş, xalqın ictimai-siyasi, mədəni həyatında baş verən dəyişikliklər ilə yaxından tanış olmuş, bilavasitə xalqdan məlumat toplamış, qeydlər aparmış və nəticədə “Abay yolu” romanını ərsəyə gətirmişdir.

Məqalə M.Auezovun “Abay yolu” romanının təhlilinə həsr olunmuşdur. Həmçinin məqalədə dünya ədiblərinin “Abay yolu” haqqındakı fikirləri və onların qazax ədəbiyyatına olan münasibətləri yer almaqdadır. Məqalədə Qazax həyatının ensiklopediyası, qazaxların dastanı sayılan əsərin mövzu bənzərsizliyi, yalnız həcmnin genişliyi ilə deyil, həm də fikir gözəlliyi, mövzusunun əhəmiyyəti, reallığı ilə uğur qazanmasından da ətraflı söz açılır.

Açar sözlər: qazax xalqı, Muxtar Auezov, Abay, “Abay yolu”, roman

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 17.10.2021; qəbul edilib – 24.10.2021

Genre and content features of Mukhtar Auezov's novel “Abay's Way”

Konul Aliyeva

Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: eliyevpervin1@gmail.com

Abstract. Mukhtar Auezov is one of the great poets of Kazakh literature of the 20th century. The novel “Abay's Way” has a special place in writer's multifaceted creativity. The novel attracts attention in terms of idea-content and language-style. “Abay's Way” is an epopee of life that reflects the life of the Kazakh people and Abay Kunanbayev. In order to study past history and culture of the Kazakh people Mukhtar Auezov read a lot, got acquainted with the changes occurring in people's socio-political and cultural life, collected information directly from the public, got the marks and as a result he wrote the novel “Abay's Way”.

The article is dedicated to the analysis of the novel “Abay's Way”. World writer's thoughts about the novel “Abay's Way” and their attitude towards Kazakh literature are also included in the article. In the article it is noted that the work that is considered the encyclopedia of Kazakh life and the saga of Kazakhs was successful not only in its content uniqueness, but also of its large volume, the beauty of thought, the importance of the subject and reality.

Keywords: Kazakh people, Mukhtar Auezov, Abay, “Abay's way”, novel

Article history: received – 17.10.2021; accepted – 24.10.2021

Giriş / Introduction

Qazax türklərinin mədəni irsinin öyrənilməsi, qorunması və təbliğində jurnalist, tədqiqatçı, tərcüməçi və ictimai xadim kimi Muxtar Omarxan oğlu Auezovun böyük xidmətləri olmuşdur. Muxtar Auezov şifahi və klassik ədəbiyyatın, habelə, Şərq və Qərb ədəbi irsinin ən yaxşı ənənələrini mənimsəmiş, müasir qazax ədəbiyyatının ədəbi dilinin zənginləşməsinə, realizmin inkişafına böyük töhfələr vermişdir. Böyük qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatov dahi sənətkarın qazax

ədəbiyyatının təşəkkülü və inkişafındakı xidmətlərini belə qiymətləndirmişdir: “Rus ədəbiyyatının inkişafında Puşkinin rolu nə qədər çox idisə, Orta Asiya və qonşu millətlərin mədəniyyətinin formalaşmasında Muxtar Auezovun rolu da bir o qədər idi” [11, s.175]. Ümumiyyətlə, böyük yazıçının bədii irsi təkcə qazax ədəbiyyatının deyil, həm də bütün bəşər mədəniyyətinin dəyərli bir nailiyyətidir.

Əsas hissə / Main Part

Muxtar Auezov 28 sentyabr 1897-ci ildə keçmiş Semey şəhərində, indiki Şərqi Qazaxıstan vilayətinin Abay rayonu Şinqıstau şəhərində anadan olmuşdur. Uşaqlıq illəri köçəri qazax ailəsində keçmişdir. Onun bir sənətkar kimi yetişməsində boya-başa çatdığı mühitin və ailəsinin böyük təsiri olmuşdur. Babası Auez oxumuş, ərəb və fars dillərini mükəmməl bilmiş, türk xalqlarının ədəbiyyatına dərinlən bələd olmuşdur. “Muxtarın atası Omarxan və babası Auez dahi şair Abayın yaşadığı kəndə qonşu olan kənddə yaşamış və Abayla dost olmuşlar” [1, s.8]. Abay kimi bir mütəfəkkirlə qonşu kənddə yaşamaq, şair uşaqları və tələbələri ilə bir mühitdə böyümək Muxtar Auezovun mənavi inkişafına sözsüz ki, müsbət təsirini göstərmişdir.

Demək olar ki, çağdaş Qazax ədəbiyyatının qurucusu kimi qəbul edilən Muxtar Auezov bütün həyatını Abay Kunanbayevi tanımağa, onun həyat və yaradıcılığını öyrənməyə həsr etmişdir. Abayın şəxsiyyəti və sənəti Muxtar Auezovun bütün elmi və ədəbi əsərlərinin ən təməl və ən vacib mövzusunı təşkil etmişdir. Muxtar hələ uşaqkən babasının sayəsində ərəbcə yazmağı və oxumağı öyrənir. “Əski əlifbanı 78 yaşlı atasından öyrənmiş ədib bu əlifbanın köməyi ilə qazax şairi Abay Kunanbayevin yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmuş [9, s. 26], şeirlərini əzbərləmiş, onun haqqında yazılmış bütün məqalələri oxumağa başlamışdır. Bütün bunları öyrənməkdə yazıçının məqsədi öz əsərlərində Abayın şəxsiyyətini və onun dövrünü əks etdirmək olmuşdur. Qazax xalqını, ədəbiyyatını, mədəniyyəti

yətini dünyaya tanıdan və ən yaxşı şəkildə təmsil edən dörd cildlik “Abay yolu” roman-epopeyası buna aydın sübutdur.

“Abay yolu” romanı Muxtar Auezov adını ədəbiyyətə qovuşduran bənzərsiz bir əsərdir. Bu əsər yazıçının bütün yaradıcılığının ən önəmli nümunəsi olmuşdur. Ədib Abaydan ilham alaraq qazax xalqının keçmiş tarixini, mədəniyyətini öyrənmək məqsədilə çoxlu kitablar oxumuş, xalqın ictimai-siyasi, mədəni həyatında baş verən dəyişikliklər ilə yaxından tanış olmuş, bilavasitə xalqdan məlumat toplamış, qeydlər aparmış və nəticədə “Abay yolu” romanını ərsəyə gətirmişdir. Muxtar Auezov “Abay yolu” romanını necə yazması haqqında özü belə demişdir: “İnqilabdan yarım əsr əvvəl qazax xalqının həyat tərzini göstərmək üçün Abay şəxsiyyətini formalaşdırmağı qarşıma məqsəd qoydum. Qəhrəmanımın doğulub-böyüdüüyü qəsəbədən olduğum üçün gənclik dövründə onu yaxşı tanıyan müasirləri, dostları, babalar və nənələrlə Abay haqqında danışmaq fürsətim oldu. Xüsusən 1930-cu ildən sonra Abayın tərcümeyi-halına dair sənədlər toplamağa başladım. Abay haqqında zamanında yaşamış insanların dilindən topladığım məlumatlar 1933-cü ildə nəşr olunmağa başladı. Romanda yer alan şəxsiyyətlər, qəbilə və tayfa, tarixi yer adları hamısı realdır. Romanda unudulanlar olduqca azdır. Kitabların hər birində qazax xalqının bütün inkişaf proseslərini göstərməyə çalışdım” [3, s.5-6]. Muxtar Auezovun hər hansı bir arxiv məlumatı, günlük qeydləri, xatirələri olmayan bir şair haqqında bu qədər geniş elmi araşdırma apar-

ması və bənzərsiz əsərlər yazması dünya ədəbiyyatı tarixində sözün əsl mənasında təkrarı olmayan bir ədəbi hadisədir.

Qırğızıstanın Xalq yazıçısı Çingiz Aytmatov “usta” dediyi Muxtar Auezovun “Abay yolu” romanının yazılması haqqında öz dəyərli fikirlərini bildirmişdir: “Muxtar Auezovu dünyaya tanıdan şah əsəri “Abay yolu” romanıdır. Köçəri köhnə dünyanın süqutu zamanı bütün reallıqları ilə xalqın taleyini qələmə alan yazıçı bizim kim olduğumuzu, yəni dünyaya necə gəldiyimizi, necə yaşadığımızı tanımaq vəzifəsini öz üzərinə götürür. Mənim fikrimcə, böyük bir tarixə sahib olan qazax xalqının yeni nəsli öz keçmişinə öz gözləri ilə baxmalı idi. Millətin bu gözü Muxtar Auezov idi. Yazıçı ilə xalq arasındakı bu bağlılıq Auezovun qələmindən güclü bir dalğa kimi sahilə vurdu və qazax xalqının böyük əsəri – “Abay yolu” romanı yarandı” [2, s.8]. Dahi sənətkarın yaradıcılıq potensialı geniş və zəngin idi. Yazıçının qüvvətli istedadından doğan “Abay yolu” əsəri ucsuz-bucaqsız böyüklüyünə və dibsiz dərinliyinə görə bizləri heyrləndirir, oxucuları özünə cəlb edir.

Muxtar Auezov dünyaca məşhur romanını yazmazdan öncə dünya ədəbiyyatındakı romançılıq təcrübəsinə bələd olmuş, çoxlu araşdırmalar aparmış və özünə ən yaxın olanını seçmişdir. Auezov “Abay”, “Abay yolu” romanlarının tarixindən bəhs edən məqaləsində özü bu haqda yazır: “Keçmişdəki yazıçıların romanlarını təhlil edərkən özümə yaxın və faydalı ola biləcək xüsusiyyətləri nümunə aldım. Xüsusilə, fransız yazıçısı Andre Moruanın “Bayron”u (1930) ilə rus yazıçısı Yuri Tınyanovun Aleksander Griboyedovun həyatından bəhs edən “Vəzir Muxtarın ölümü” (1928) romanlarından təsirlənmişəm” [1, s.14]. Uzun araşdırmaların nəticəsi olaraq ərsəyə gələn “Abay yolu” romanında yazıçı Abayın yaşadığı dövrdəki feodal quruluşunu, Qazax torpaqlarındakı sinfi ziddiyyətləri, qazax xalqının köçəri həyat tərzini, sosial balanssızlığı aydın şəkildə göstərirdi. Auezov bu əsəri ilə qazax xalqının unudulmuş tarixini yenidən dirçəltdi, keçmiş ilə gələcək arasında bir körpü yaratdı. Qazaxların əsl milli xarakterini tanıtmqla bərabər, bütün millətlər, xalqlar üçün ortaq olan çox dəyərli bir sənət əsərini dünyaya təqdim etdi.

Romanın adının “Abay yolu” olması təsadüfi deyildi. “Abay aydınlığın simvoludur. Bu yol gələcək nəsillər üçün də bir yol, bir işıq mənbəyidir” [4]. Həyat həqiqətlərini oxuculara olduğu kimi çatdırmaq Muxtar Auezovun ən böyük amalı idi. Onunla eyni dövrdə yaşayan həmkarlarının öz roman və hekayələrində həyatı, insanları olduğu kimi deyil, arzu etdikləri kimi qələmə almasının səbəbini Auezov yaxşı bilirdi. Yalanların yer aldığı bir ədəbiyyatda baş verənləri bütün çılpalığı ilə qələmə almaq böyük cəsarət tələb edirdi. İndiki dövr üçün bu asan görsənsə də, Sovet repressiyasının hökm sürdüyü bir dövrdə həyat həqiqətlərinin bütün təfərrüatları ilə təsvir edilməsi mümkün deyildi. Nə olursa olsun, həqiqəti müdafiə edən yazıçı əsərlərində yer alan şəxsiyyətləri və baş verən hadisələri real həyatdan götürmüş, Abayın çətin həyat tərzini, dövrün ziddiyyətlərini aydın şəkildə göstərməyə nail olmuşdu. Burada yazıçının məqsədi Abayın başına gələnləri xronoloji ardıcılıqla qələmə almaq deyil, xalqın bu dəyərli şəxsiyyəti unutmaması üçün onun bütün şəxsi keyfiyyətlərini vurğulayaraq, tarixi bir həyat hekayəsi təqdim etmək idi. Professor Məmməd Əliyevin də dediyi kimi “Abay yolu” romanının yazılmasında məqsəd “... təkcə xalqın tarixini, adət-ənənələrini, əski Çöl qanunları ilə yaşayan insanların məişətini əks etdirmək deyil, başlıcası yeni yaranmaqda olan ictimai münasibətlər burulğanında xalqını irəli çıxarmaq, onu savadlı, inkişaf etmiş xalqlar cərgəsinə qoşmaq idi” [7, s.26-27]. Muxtar Auezov özü də tərcümeyi-halında bu məsələyə toxunur: “Mən Abay obrazını yaradarkən onun yalnız xalqımızın tarixindəki yeri, keçmişdəki mütərəqqi rolu haqqında düşünmürdüm. Şairin keçmişdəki həyat və fəaliyyətindən sonrakı tarix üçün nadir yadigar olan cəhətləri seçib götürdüm. Bu cür seçmə əsasında Abay dövründən başlamış cəmiyyətin sosialistcə yenidən qurulması dövrünə qədər xalqımızın keçdiyi tarixi yolu həmişə xatırlanacaq” [8, s.7]. Bir sözlə, “Abay yolu” romanında qazax xalqının həyat tərzini, sosial vəziyyəti, müxtəlif inancları və adət-ənənələri, feodal quruluşu, sinfi mübarizə, rus işğalı və Qərb təsiri qazax şairi, yazıçısı və mütəfəkkiri Abay Kunanbayevin tərcümeyi-halı ətrafında tədqiq edilmişdir.

Muxtar Auezovun “Abay yolu” romanı yalnız Qazaxıstanda deyil, bütün Sovet ədəbiyyatında özünəməxsusluğu ilə seçilirdi. Romanın ideologiyası və bədii uğuru dünyaca məşhur sənətkarlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Rus Sovet yazıçısı Konstantin Fedin “Abay yolu” romanı haqqında söyləmişdir ki: “Muxtar Auezovun “Abay yolu” əsəri bizə qazax xalqı haqqında tam və aydın məlumat verir. Mənim bu roman sayəsində qazax xalqı haqqındakı bilgilərim daha da genişləndi və mən yalnız indi özümü qazax çölünün ətrini içinə çəkən bir qazax kimi hiss edirəm” [1, s.16]. Romanda qazax xalqının həyat tərzini real boyalarla o qədər geniş və dolğun təsvir edilmişdi ki, əsəri oxuduqca hadisələr film səhnəsi kimi insanın gözündə canlanır. “Fransız yazıçısı Lui Araqon romanın müəllifi ilə bağlı yazırdı: “Epik “Abay yolu” romanı XX əsrin ən yaxşı əsərlərindən biridir”. Rus sovet yazıçısı Aleksandr Fadeyev 1949-cu ildə Parisdəki çıxışında: “Qazax ədəbiyyatı “Abay yolu” kimi romanları sayəsində dünya ədəbiyyatları sırasında xüsusi yerə sahibdir” fikrini irəli sürmüşdür [1, s.16-17]. Bu fikirlər Qazax türk ədəbiyyatının roman janrında nə dərəcədə uğurlu olmasının göstəricisidir. “Məhz bu cür yüksək meyarlar əsasında yazılmış bədii əsərlər dünya ədəbiyyatının şedevrləri hesab olunmağa layiqdir” [6]. Əhəmiyyətli elm adamlarının “Abay yolu” romanına verdiyi təriflər çox doğru və yerində işlədilmişdir. Söylənən bütün fikirlər romanın hər cəhətdən araşdırılaraq geniş tədqiqatlar nəticəsində yazılmasını bir daha sübut edir.

Muxtar Auezovun və bəlkə də bütün Qazax ədəbiyyatının ən böyük əsəri olan “Abay yolu” əsəri epik romanın ilk nümunəsi idi. Epik roman qəhrəmanların taleyinin xalqın taleyi ilə əlaqələndirildiyi ədəbi janrdır, əsas xüsusiyyəti təsvir olunan hadisələrin reallığı və tamlığıdır. Adi klassik romandan fərqli olaraq burada bütöv bir tarixi dövr təsvir edilir, milli problemlərə və maraqlara toxunulur. “Abay yolu” əsərində də bir tərəfdən XIX əsrin ikinci yarısındakı qazax xalqı təsvir edilərkən, digər yəndən qəhrəmanların həyatı xalqın tarixindəki mürəkkəb dəyişiklərlə iç-içə verilmişdir. Abayın yaşadığı cəmiyyətlə mübarizəsi, xeyirxahlıq və zülm arasındakı qarşıdurma, mövcud reallığı olduğu

kimi ifadə etməyin çətinlikləri epik romanda gözəl bir üslubda öz əksini tapmışdır.

Romanın süjet xəttinin əsasını Abay və yaxın ətrafının hakim təbəqənin zorakılığına qarşı apardığı mübarizə təşkil edir. Dahi şairin şəxsi həyatı dövrün ziddiyyətləri ilə nəsillərin taleyinin toqquşması zəminində təsvir edilir. Romandakı hadisələrin obyektiv axını, insanların taleyinin cəmiyyətin həyatından asılı olması, ağaların, bəylərin öz statuslarından istifadə etməsi kimi bu və digər məsələlər bütün çıpaqlığı və reallığı ilə göstərilmişdir. Kənardan baxıldığı zaman romandakı hər fəslin müstəqil mövzusu var, lakin xalqı üçün təəssüf hissi keçirən, insanlara həmişə kömək etməyə çalışan, haqsızlığa qarşı qorxmadan mübarizə aparan Abayın həyatı və ədəbi fəaliyyəti onları sıx şəkildə birbirinə bağlayır. Abay əsərdə haqsızlığı, vicdansızlığı, cəhaləti tənqid etməyi, elm və xeyriyyəçiliyi ucaltmağı bir prinsip olaraq seçən, öz haqq işi uğrunda təkbəşinə mübarizə aparan bir qəhrəman kimi göstərilir. Real həyatda Abay insanların gözündə nə qədər mükəmməl bir insan idisə, romanda da şairin şərəfli obrazı eyni səviyyədə tədqim olunmuşdur. Muxtar Auezovun Qazax ədəbiyyatının qızıl xəzinəsinə çevrilmiş bu əsəri sayəsində dahi şair Abayı qazax xalqının əsl dəstəkçisi kimi tanıyırdıq.

Muxtar Auezovun ömrünün 15 ilini sərf etdiyi bioqrafik “Abay yolu” romanı dörd cildədən ibarətdir. “Romanın ilk kitabı 1938-1940-cı illərdə “Telqara” adı ilə qələmə alındı. “Okudan Kaytkanda” və “Kat-Kabatta” adlı fəsilləri 1939-cu ildə nəşr olundu. 1940-cı ilin payızında “Telqara” adlandıran birinci kitab əvvəlcə əski əlifba ilə mətbəəyə verildi, iki il aradan sonra isə kiril əlifbası ilə 1942-ci il iyul ayında “Abay” adı ilə çap olundu” [11, s.182-183]. “İkinci kitab 1947-ci ildə “Abay”, üçüncü kitab 1950-ci ilə “Şair Ağ”, dördüncü kitab isə 1952-ci ildə “Abay yolu” adı ilə çap olunmuş və roman bütövlükdə “Abay yolu” adlandırılmışdır. Daha sonra roman 1956 və 1959-cu illərdə müxtəlif nəşrlərdə çap olunmuşdur [12, s.57].

“Abay yolu” hələ hissə-hissə çap olunarkən bir sıra çətinliklə qarşılaşır. Əsərin birinci kitabı – “Telqara” 1940-cı ildə tamamlanıb çap üçün nəşriyyata təqdim edilir. Lakin kitab oxunduq-

dan sonra təhlükəli kitab adlandırılaraq nəşrinə qadağa qoyulur və Muxtar Auezova qaytarılır. Sonradan Qazax ədəbiyyatına, Muxtar Auezov yaradıcılığına rəğbət bəsləyən Beysembay Kenjebayev kitabı Muxtar Auezovdan geri alaraq gizli şəkildə çap etdirir. Bu barədə görkəmli abayşünas Tursın Curtbay öz müsahibəsində məlumat vermişdir: “Beysembay Kenjebayev Moskva mətbuatında “Kazmembaspa” jurnalının baş redaktoru vəzifəsində çalışırdı. O, İkinci Dünya müharibəsi zamanı Sovet dövlətinin maneələrinə məhəl qoymadan “Abay” kitabını nəşriyyata göndərir və Kuandık Şanqıtbayevin redaktorluğu ilə çap etdirir” [5]. “Çox keçmədən Beysembay Kenjebayevin Kuandık Şanqıtbayev ilə birlikdə yazdığı “Abay” kitabına həsr olunmuş “Qazax həyatının ensiklopediyası” adlı məqaləsi “Sosial Qazaxıstan” qəzetində dərc olunur” [10, s.13]. Yalnız bundan sonra hər kəs romanın çap edilməsindən xəbərdar olur. “Yoluxucu xəstəlik səbəbilə xəstəxanaya yerləşdirilən Muxtar Auezov kitabının nəşrindən xəbərsiz idi. Kenjebayev xəstəxanaya gedərək Muxtarı ikinci mərtəbənin eyvanına çağıraraq kitabın çap olunması xəbərini verir: “Müjdə, Muxtar! “Abay” nəşr olundu” [10, s.13]. Bunu eşidən böyük yazıçı göz yaşlarını saxlaya bilməyib ağlayaraq Kenjebayevə: “Unutmayacam, unutmayacam, sən Abayı diriltidin” söyləyir” [11, s.183]. Əlbəttə, bu göz yaşları sevincdən idi, o,

xəstəxana eyvanına Muxtar Auezov kimi çıxmış, yatağına Qazax xalqının böyük yazıçısı Muxtar Omarxan oğlu Auezov olaraq geri dönmüşdü. Beləliklə, Beysembay Kenjebayevin cəsarəti sayəsində Muxtar Auezov mənəvi dəstəkçi, yeri gəldikdə xilaskarı olan “Abay”ı, Qazax xalqı isə mənəvi dəyəri olan çox böyük bir xəzinə qazandı.

Qazax həyatının ensiklopediyası, qazaxların dastanı sayılan əsər, yalnız həcmnin genişliyi ilə deyil, həm də fikir gözəlliyi, mövzusunun əhəmiyyəti, reallığı ilə uğur qazandı. Romanın ensiklopedik bir əsər olduğunu professor Kanış Satbayev bu sözlər ilə ifadə etmişdir: “Qazax türklərinin tarixini araşdırmaq istəyən hər kəs mütləq bu əsəri oxumalıdır. Bu əsər sayəsində filoloqlar Qazax ədəbi dilinin inkişafı, etnoqraflar keçmiş dövrdəki insanların yaşayış tərzini, inancları, adət-ənənələri, iqtisadçılar XIX əsrdəki xalq təsərrüfatının əsas sahələri, hüquqşünaslar isə şəriətdən başlayaraq XX əsrin əvvəllərindəki qöl qanunları haqqında məlumat əldə edə bilirlər” [12, s.57]. Muxtar Auezovun “Abay yolu” roman-epopeyası Kanış Satbayevin vurğuladığı kimi, sözün həqiqi mənasında keçən əsrin ikinci yarısında qazax xalqının həyatının müxtəlif tərəflərini açıq şəkildə göstərən, o dövrü geniş və çoxşaxəli bir şəkildə əks etdirən ensiklopedik bir əsərdir.

Nəticə / Conclusion

Qazax xalqının minillik mədəniyyəti Abayı, Abay Muxtar Auezovu, Auezov isə “Abay yolu”nu yaratdı və bütün bunların qaynağı qazax xalqının tarixi, həyat tərzini və adət-ənənələri oldu.

Məhz “Abay yolu” romanı sayəsində Muxtar Auezov Abayı ədəbiyyatda əbədləşdirdi, unudulmaqdan qurtardı və böyük şairin seçdiyi yolu xalqa hədəf kimi göstərdi. Abay Kunanbayev və Muxtar Auezovun adları əbədi olaraq milli duyğularda birləşmiş böyük adlara çevrildi.

Ədəbiyyat / References

1. Ainur Zhangabayeva. Muhtar Avezov’un romanları üzərinə bir inceleme. Ankara, 2016.
2. Cengiz Aytmatov. “Üstad hakkında söz”, Türk lehceleri ve edebiyatı dergisi, Muhtar Avezov özel sayısı, sayı 14, Ağustos 1996.
3. Ekrem Ayan. Kazak türkçesinin cümle bilgisi bakımından türkiye türkçesi ile karşılaştırılması (Muhtar Avezov’un “Abay yolu” romanı çevresinde), Muğla, 2001.
4. <https://www.altayli.net/muhtar-avezov-ve-abay-yolu.html>
5. <https://www.astana-akshamy.kz/uzilmejdjdi-uly-aqynnyng-ulgisi/?ln=lat>

6. İsa Həbibbəyli. 525-ci qəzet. Dünya ədəbiyyatı anlayışına Giriş və “Dünya ədəbiyyatı” dərgisinin xüsusi sayına müqəddimə, 2020, 5 iyun.
7. Məmməd Əliyev. “Ədəbiyyat qəzeti”, 2020, 14 mart.
8. Muxtar Auezov. Abay romanı. Azərnəşr, 1954.
9. Muxtar Auezov həyatı və yaradıcılığı. Bakı: “Elm və təhsil”, 2020.
10. Prof. Dr. Kulbek Ergöbek. Merhametsiz zamanın yiğit evladı. Çukurova Sanat / Aylık Fikir Sanat Edebiyat Dergisi Yıl: 1 Sayı: 4, Nisan 2010.
11. Prof. Dr Mustafa Öner. XX. Yüzyıl Türkistan Edebiyatının Anıtı: Muhtar Evezov (1897-1961). Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı / “Bilig” Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 37, Bahar 2006.
12. Yrd. Doç.Dr. H. Emel Aşa. “Muhtar Ömerhanoğlu Avezov ve Abay Yolu Romanının Tercümeləri ile İlgili Bibliyografik Bilgiler”. Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı / “Bilig” Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Bilig, Sayı 5, Bahar 1997.

Жанровые и тематические особенности романа Мухтара Ауэзова «Путь Абая»

Кёнуль Алиева

Институт литературы им. Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

E-mail: eliyevpervin1@gmail.com

Резюме. Мухтар Ауэзов один из выдающихся писателей казахской литературы XX века. В многогранном творчестве писателя роман «Путь Абая» имеет особую значимость. Роман заслуживает внимания с точки зрения идейного содержания и стиля языка. «Путь Абая» это жизненная эпопея, которая воплощает в себе жизнь казахского народа и Абая Кунанбаева. Мухтар Ауэзов был много начитан об историческом и культурном прошлом казахского народа, подробно осведомлён о общественно-политических, культурных преобразованиях, происходивших в жизни народа, узнавая о них непосредственно от народа, делая заметки, что привело к созданию романа «Путь Абая», который анализирован в статье. Кроме того, в статье нашли место суждения мировых литераторов о романе «Путь Абая» и их отношение к казахской литературе. В статье подробно освещены причины успеха романа, признанного «энциклопедией казахской жизни», «казахским дастаном», не только по значительному объёму, но и неповторимостью темы, красотой мысли, реальностью и значительностью темы.

Ключевые слова: казахский народ, Мухтар Ауэзов, Абай, «Путь Абая», роман